

2023-03-31

Dnr: 22/00614

Ibn Rushd studieförbund

Ibn Rushd studieförbunds yttrande över förslag: Nytt system för statsbidrag till studieförbundens verksamhet

Ibn Rushd Studieförbund är ett av 10 studieförbund i Sverige. Ibn Rushd är ett studieförbund med fokus på mångfald, rättigheter och livsåskådning. Vårt utbud av studiecirkel och kulturarrangemang skapar delaktighet och bidrar till att människor med olika bakgrund möts, stärks och lär sig tillsammans. Med folkbildning som verktyg arbetar vi för ett samhälle där demokratin inkluderar alla. Ibn Rushds vision är att muslimer ska vara en självklar del av Sverige. Ibn Rushd har 94 medlemmar och varje år deltar cirka 14.000 unika deltagare i vår folkbildning och tiotusentals besökare i våra kulturevenemang.

Övergripande kommentarer på "Förslag: Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden - Villkor och fördelning"

Ibn Rushd tillstyrker delar av förslaget.

Ibn Rushd är positiva till intentionen att förstärka självförvaltningsmodellen i enlighet med en ny bidragsmodell med fokus på kvalitet. Det är Ibn Rushds bedömning att en sådan modell bättre kommer gynna folkbildning som tillmötesgår målgrupper och samhällsutmaningar i behov av omfattande stöd och infrastrukturer.

Genom att förslaget ger stort utrymme åt studieförbundens olika profiler –fritt, frivilligt, bidrar förslaget på ett positivt sätt till att stärka folkbildningsarbete. Att kvaliteten i den samlade verksamheten får betydelse för bidraget, inte bara volymen. Att bidrag kommer kunna ges utifrån ett verksamhetsåtagande, inte efter statistik över redan genomförd verksamhet. Samt att bidragsandel kommer kunna delas ut för tre år, inte bara ett år i taget. Dessa är steg i en betydande riktning.

Ibn Rushd ställer sig därför kritisk till vissa essentiella delar av förslaget.

Det är viktigt att samhällets ansvar inte förskjuts till studieförbunden och formaliseras som ett delegerat myndighetsuppdrag. Folkbildningen är endast ett komplement på det som samhället inte lyckas bära själv. Medlemmarna styr studieförbunden genom beslutat på årsmötet, detta sätter ramarna för folkbildningen. En ny modell för stödet till folkbildningen styr endast stödet, inte studieförbunden. I delar av förslaget verkar tillsynsupdragsgivaren dock gå längre, med enda brasklapp att självstyrningsmodellen kräver studieförbundens medgivande och därför inte formellt kan anses passera gränsen för det "fria". Det är viktigt att en ny bidragsmodell inte åsidosätter rätten till bildningsresan för var och en, och endast utgör en förlängning av en statlig arbetsmarknadslösning. Folkbildningen bidrar med en meningsfull fritid för vuxna genom förnuftskapande och reflektion som deltagaren själv valt genom den frivilliga bildningen.

Delar av förslaget är oklara eller saknar konsekvensanalys. Eftersom förslaget delvis saknar förankring i studieförbundens risk- och väsentlighetsanalyser riskerar otydlighet och bristen på konsekvensanalyser att få negativa konsekvenser för profiler, målgrupper och verksamhet, särskilt för minoriteter eller där de bygger på diskrimineringsgrunderna.

Ibn Rushd noterar att förslaget saknar en beskrivning för hur den nya bidragsmodellen ska bidra till nedan, Ibn Rushd ser detta som svagheter i förslaget:

- Att stärka deltagarens identitet
- Att stärka deltagarens egenmakt över sin livssituation och samhälle
- Att förslaget inte beaktar individens rätt till bildning
- Att innovation inte nämns i remissen

Slutligen anser Ibn Rushd att det är anmärkningsvärt att intentionen med bidragsmodellen är att folkbildningsverksamheten ska minska:

“Eftersom incitamenten för att finna ny och bibehålla tidigare verksamhet, där den huvudsakliga avsikten varit att bibehålla eller öka bidragsandelar, tonas ner kraftigt i den nya fördelningsmodellen är den väntade konsekvensen att studieförbundens verksamhet minskar. Detta kan ses som en önskad effekt – att verksamhet som inte tillräckligt starkt relaterar till inriktning och

profil fasas ut. Detta måste varje studieförbund bedöma. Legitimitet hos bidragsgivare behöver sökas för det rimliga i att verksamheten minskar men bidragsnivåerna upprätthålls.” (Remisskrivelsen)

Bildning frigör potentialen hos en miljon vuxna årligen. Våra deltagare är människor som, på grund av allt som händer i livet, hamnar mellan stolarna i skolan och behöver en andra chans, utanför den traditionella utbildningen. Det handlar om mammor med små barn som får en chans att kombinera sin svensk-undervisning med bildning i yrkeskompetenser och stöd i form av exempelvis barnpassning i samma lokaler. Det handlar om studiecirklar om demokratiska val på olika språk. Och det handlar om att utforska kultur, konst och religion för att stärka medborgarens förmåga till kritiskt tänkande, och kapacitet till självreflektion. Viktiga förmågor i en tid där vetenskap och det fria ordet alltmer ifrågasätts.

Folkbildningen tillhandahåller infrastrukturer för bildning så att människor och civilsamhälle kan få makt över sin livssituation och samhället. Inte nog med det.

Principen om ”frivillighet” betyder att bildningen växer med individens engagemang och medbestämmande. Det är alltså varken det offentliga, Folkbildningsrådet eller studieförbunden som driver folkbildningens omfattning.

Nedan följer Ibn Rushds specifika kommentarer på remissförslaget.

Specifika kommentarer på ”Förslag: Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden - Villkor och fördelning”

Kapitel 2 ”Verksamhetens kvalitéer”,

Angående att vardera studieförbunds profil, idégrund och verksamhetsmål är kvalitéer under kapitel 2. Verksamhetens kvaliteter, s. 10

En kvalitetsmodell som går ifrån volymer till kvalité är i grunden positivt för folkbildningssektorn. En sådan modell bör teoretiskt skapa incitament för studieförbunden att än mer förstärka och utveckla bildningen i mer krävande ekosystem och för deltagare i stort behov av den. I jämförelse med en volymbaserad modell som riskerar att endast belöna det studieförbund som söker snabba och enkla rapporterbare timmar, bland självgående målgrupper, i litet behov av de stödfunktioner som ett studieförbund erbjuder. Den föreslagna förflyttning skulle under dessa premisser markant förbättra förutsättningarna för folkbildning hos särskilt marginaliserade målgrupper.

Exempelvis 80 procent av Ibn Rushds deltagare är utrikesfödda, en behovsstyrd bildningsresa utifrån individens villkor utgörs i vårt fall av många olika varierande behov, vissa kräver arbetsinsatser som är mer administrativt och ekonomiskt krävande. Särskilt de så kallade "nybörjarna" (de som kommer i kontakt med folkbildning för första gången) har en längre startsträcka innan verksamheten ens kommer till en sådan nivå att "timmar" alls kan rapporteras. Denna insats är osynlig med dagens bidragsmodell men skulle kunna få större utrymme i förslaget om ny bidragsmodell genom att hela folkbildningskedjan blir berättigad finansiering.

Den nya kvalitetsmodellen pekar ut vardera studieförbunds profil och förädlade särart som en kvalitet och ett grundläggande kvalificeringskrav. Detta är ett gynnsamt sätt för det nya förslaget att angripa tidigare kvantitativa krav på. Ibn Rushd ser dock med stor oro på en bidragsmodell som inte tillräckligt tar i beaktan den motsägelsefull bild som idag präglar delar av civilsamhället, där organisationer och trossamfund både lyfts fram som en viktig resurs, men även som en påtaglig risk. Historiskt har nya studieförbundsprofiler växt fram i motstånd till samhällets marginalisering av samhällsgrupper eller med ambition att utveckla samhället. Inom en rigid samhällsram kan dessa uppfattas som samhällskritik, normbrytande eller hot mot nuvarande samhällsordning.

Flera av Ibn Rushds medlemmar vittnar om detta redan idag och rapporterar att ofta tolkar bidragsorgan och politiken deras grundlagsskyddade föreningsfrihet som ett *val*, eller, ett *hot* mot samhället. Flera rapporterar även att de har svårt att få stöd från det offentliga när de uttryckligen begär hjälp och stöd. Tilliten till samhällets grundläggande funktioner är på många håll redan låg på grund av dessa anledningar och det krävs idag stora insatser för organisationer med religiös eller etnisk inriktning att verka på lika villkor med andra typer av organisationer.

I ljuset av ett krympande demokratiskt utrymme missar det nya bidragsförslaget återkommande att ta i beaktande minoritetsperspektivet och svårigheterna med att engagera sig utifrån diskrimineringsgrunderna. Detta gäller särskilt formuleringen om kvalitéer, hanteringen av personuppgifter och bedömnarpanelen.

Syftet är att stärka kvalitéen inom folkbildningen men den bakomliggande analysen saknar den intersektionella förståelsen som krävs för att modellen i realiteten inte ska bli ett hinder eller problem för den samma. För Ibn Rushd och våra cirka 100 medlemsföreningar och samverkanspartners, många engagerade utifrån någon diskrimineringsgrund, markerar därför att trots välvillig intention resulterar förslaget i stor osäkerhet i vad olika skrivelser kommer få för reella konsekvenser.

En konsekvens av nuvarande bidragsmodell är att särskilda uppdrag endast gynnat de som gör tillfälliga satsningar inte de studieförbund vars grundverksamhet utgörs av de som den särskilda satsningen adresserar. En uppdaterad bidragsmodell bör förebygga att denna logik

inte lever kvar eftersom den riskerar att förstärka de marginaliserande strukturer som den har intention att riva ned.

Ibn Rushd bedömer att en modell som går från kvantitativa mått till kvalitativa innebär stora risker. Kvalitativa bedömningar öppnar upp för subjektiva bedömningar. Beslut riskerar att påverkas av fördomar, bias, känslor och intressen snarare än kunskapsbaserade bedömningar. Ibn Rushds erfarenhet styrks av riksrevisionen rapport 2023, som pekar på att det redan i det nuvarande systemet finns risk för obalanserade och subjektiva bedömningar.

Angående "Bildning" under kapitel 2. Verksamhetens kvaliteter, s. 10

Väl formulerat. Vi tillstyrker skrivelsen.

Angående "Demokrati och delaktighet" under kapitel 2. Verksamhetens kvaliteter, s. 10-11

"Folkbildningen är kompensatorisk genom att den särskilt verkar med och för dem som samhälle, kulturliv och utbildning annars är mindre tillgängligt för. Studieförbunden når särskilt deltagare som är kortutbildade, deltagare som är utrikes födda och deltagare med funktionsnedsättning. [...] Studieförbunden inbjuder till inkluderande möten och är på så sätt en integrerande samhällskraft. Studieförbunden verkar för att nå nya deltagare."

Ibn Rushds kommentar:

Folkbildningen är kompensatoriskt i sin form men inte som leverantör av välfärd, offentliga intressen eller delegerade uppdrag. Formuleringen utgår ifrån Folkbildningsrådets behovsanalys inte studieförbundens. Om den nya bidragsmodellen på riktigt ska utgå ifrån studieförbundens egna kvalitéer bör behovsanalysen göras utav *vardera studieförbund och dess profil, idégrund och verksamhetsmål*.

Att bidragsmodellen presumtivt antar att vissa deltagare dessutom har vissa behov underminerar det "frivilliga" i folkbildningen eftersom den inte längre utformas utifrån den enskilde deltagarens individuella intresse och förutsättningar utan på gruppnivå.

Målgruppsstyrning i regleringen sätter upp hinder för principen om det "frivilliga".

"Studieförbunden erbjuder en verksamhet som tillgängliggjorts för alla. Jämställdhetsperspektivet är integrerat i folkbildningsverksamheten. Alla former av diskriminering motverkas."

Ibn Rushds kommentar:

Civilsamhället är i sin kärna separatistisk. Här samlas människor som engagerar sig för att förbättra sina egna liv eller samhället. Ofta som en reaktion på en upplevd eller verklig marginalisering, i kombination med eller alternativt med, ett sökande efter trygga mötesplatser som kan bidra till en meningsfull fritid. Att studieförbunden som organisationer eftersträvar inkludering och tillgänglighet är fundamentalt men ska inte stå i kontrast till att vissa verksamheter eller föreningar är separatiska så som tjejjourer och minoritetsföreningar, etniska-, religiösa eller kulturföreningar, samt föreningar som organiserar sig utifrån ett rättighetsarbete så som HBTQI, kvinnrättsorganisationer eller antirasistiska föreningar. Likväl är inte en minoritets rättighetsarbete mindre angeläget för att verksamheten inte driver alla minoriteters rättigheter. Kravet på tillgänglighet eller att motverka diskriminering får inte stå i strid med hur civilsamhället själv väljer att organisera sig vilket är skyddat under föreningsfriheten och mötesfriheten.

”Studieförbunden är demokratiska aktörer som ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar.”

Ibn Rushds kommentar:

Till skillnad från elevernas läromål i skolan är folkbildningens deltagare fria att utforma sina egna läromål. Läromål som handlar om värderingar riskerar dessutom att bli otydliga, vad är det som ska förmedlas här och hur ska detta förankras? Är folkbildningens demokratiska arbetsformer tillräckliga för att uppfylla dessa mål? Är en deltagare som förstår föreningsprinciper men uttrycker onormativa värderingar ett misslyckande? Vems misslyckande är det? Överväger misslyckandet att ett studieförbund alls erbjuder kultur, mötesplatser eller folkbildning? Kan en deltagare som inte presenterar så kallade demokratiska värderingar vara grund för återkrav? Dessa typer av formuleringar står i kontrast med intentionen bakom den nya bidragsmodellen eftersom den riskerar att utesluta personer i stort behov av folkbildning från folkbildningen för att de ekonomiska konsekvenserna att arbeta med målgruppen riskerar att bli avgörande. I motsatt riktning kan en potentiell deltagare själv välja att avstå från en verksamhet om anmodan är en form av värderingsassimilering.

”Studieförbunden ska motverka antidemokratisk verksamhet.”

Ibn Rushds kommentar:

Att den nya bidragsmodellens utgångspunkt är att omvärlden den verkar i är antidemokratisk och att den behöver motverkas står i skarp kontrast till hur studieförbundens verksamhet ser ut idag. Om folkbildningens verksamhet ska riktas att motverka negativa tendenser i samhället i stället för att förstärka det som är positivt så riskerar folkbildningen att handla mindre om kärnverksamheten - att bilda för att människor ska kunna hävda sin rätt i samhället – och mer om att lära medborgarna att tänka rätt.

Angående "Utbildning" under kapitel 2. Verksamhetens kvaliteter, s. 11

"Den stärker deltagarnas ställning i arbetslivet, särskilt för dem med kort utbildning och dem som står långt från arbetsmarknaden."

Ibn Rushds kommentar:

Detta är inte unikt för **utbildning** utan kan även gälla **bildning**. Ibn Rushds kvinnornas bildningshus är ett gott exempel på en verksamhet där studiecirklar i yrkeskompetenser ihop med språkstöd och barnpassning också visat sig "stärka deltagarens ställning i arbetslivet". Folkbildningens utbildningar har heller inte till enda syfte att stärka deltagarens ställning i **arbetslivet**. Utbildning bedrivs i enlighet med statens fyra syften för folkbildning och det är inte önskvärt att avgränsa det och orsaka konkurrens med det formella utbildningsväsendet eller för att begränsa studieförbundens utbud.

Utbildningens syfte utgår ifrån Folkbildningsrådets behovsanalys inte studieförbundens. Om den nya bidragsmodellen på riktigt ska utgå ifrån studieförbundens egna kvalitéer bör syftet utgå från *vardera studieförbunds profil, idégrund och verksamhetsmål*.

Angående "Civilsamhälle" under kapitel 2. Verksamhetens kvaliteter, s. 12

"Studieförbunden tillgodoser folkbildningsbehov i nya föreningar och rörelser."

Ibn Rushds kommentar:

Fokuset på folkbildningsbehov i nya föreningar och rörelser är en god intention men som infrastruktur och demokratiskola är lärandet konstant och aldrig färdigt. Det livslånga lärandet och rätten till den egna bildningsresan kan således inte enbart tillskrivas nya föreningar och rörelser.

Angående kapitel 3 "Grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag", s. 13-15

Ibn Rushds kommentar:

Förslaget tillstyrkes.

Kapitel 4 "Verksamhetsvillkor",

Kravet på att lokalavdelningar ska vara juridiska personer tas bort.

Kravet på att studieförbundet ska vara en ideell förening tas bort.

Ibn Rushds kommentar:

Ibn Rushd ställer sig fundersam till behovet, nyttan och värdet av att stryka kraven om att vara ideell förening och att lokalavdelningar ska vara juridiska personer.

I och med en snar sannolik ändring av internmomsen så försvinner argumentet att befintliga krav idag kan orsaka ekonomiska problem och kostnader internt inom vardera studieförbundet.

Utav Folkbildningsrådet har strykningen av dessa krav endast lyfts som en möjlighet för studieförbunden att organisera sig hur man vill. Men dessa två krav har ju tidigare varit bundna till demokrativillkor, genom att de säkrar interndemokratin, genom att det finns årsmöten, medlemsinflytande och organisatoriskt oberoende. Detta väcker frågor om interndemokrati inte längre är fundamentala ben i studieförbundens demokratiska arbetsform och det som brukar beskrivas som principen om det "frivilliga", vilket underförstått innebär medlemmarnas inflytande och deltagarens medbestämmande. Vad händer med det "frivilliga" om medlemsbestämmandet, medlemsinflytandet och föreningsformen plötsligt är borta?

Att driva förening är dessutom administrativt tungt och många kostnader är osynliga på grund av omfattande samordning av ideella krafter, om det erbjuds ett billigare alternativ i form av en professionalisering som premieras ekonomiskt finns incitament för studieförbund att avstå från den demokratiska arbetsformen. Ibn Rushd ställer sig frågande kring ändamålsenligheten i detta.

Förslaget väcker också nya frågetecken, skulle nya aktörer som ej är studieförbund, exempelvis företag eller så kallade kunskapshubbar, plötsligt kunna ta del av folkbildningsstödet och på sikt potentiellt tjäna pengar på den, liknande friskolemodellen. Och hur påverkar inträdet av nya typer av aktörer studieförbundssektorn, samt den sköra tilliten mellan folkbildningen, politiken och allmänheten? Förslaget verkar ha oanade konsekvenser som kan vara sektorsdisruptiva och till och med skadligt för folkbildningens grundprinciper om "fritt och frivilligt". Förslagets disruptiva potential, utan att på förhand reda ut exakt vilka kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser dessa skulle få för sektorn verkar ogenomtänkt.

Angående " Ansvar för verksamheten och statsbidragets användning" under kapitel 4.1 Verksamhetsvillkor, s. 16

"När studieförbund använder statsbidrag i en verksamhet ska studieförbundet i alla led ta ansvar för och kunna redovisa varje användning av bidraget."

Ibn Rushds kommentar:

Förslaget tillstyrkes. Detta är en särskilt viktig avgränsning i takt med att allt fler bidragsorgan tillämpar oändliga ansvarskedjor som urvattnar både folkbildningen och bidraget. Under 2022

hade Ibn Rushd 36 ärenden kommunalt och regionalt där bidragsorgan ofta begärde i kompletteringar från Ibn Rushd som inte rörde Ibn Rushds egna verksamhet. Senast i Ibn Rushds bidragsansökan för 2023 i Göteborg har distriktet exempelvis behövt svara på hur studieförbundet förhåller sig till vad en medlemsförenings externa föreläsares släktingar delar på sociala medier. Eller exempelvis svara på frågor om hur Ibn Rushd ställer sig till huruvida en diasporaförening, ansluten till ett annat studieförbund, är nationalistiska för att de har evenemang med musik, kultur och poesi från hemlandet och på modersmål tillsammans med en Ibn Rushd-förening. I andra fall har Ibn Rushds exempelvis uppmanats att ställa krav på hur medlemmar i en församling väljer att praktisera religiösa påbud så som bön och bärandet utav religiösa symboler, eller annars bedömas bryta mot de mänskliga rättigheterna.

Att bidragsmodellen klargör att den endast utkräver ansvar i alla led där bidraget används skulle ha betydande effekter för Ibn Rushds verksamhet.

Angående " Ansvar vid samverkan" under kapitel 4.1 Verksamhetsvillkor, s. 17

"Statsbidraget får inte användas till ett allmänt verksamhets- eller organisationsstöd."

Ibn Rushds kommentar:

Enligt en undersökning från Fremia: "Riksdagspartierna vill se ett starkare grundstöd till civilsamhällesorganisationer" <https://www.altinet.se/civilsamhalle/artikel/riksdagspartierna-eniga-laangsiktig-finansiering-hellre-an-projektbidrag> Ett grundstöd eller så kallat organisationsstöd skulle kunna gå till att förstärka och förädla vardera studieförbunds profil, idégrund och verksamhetsmål vilka förslaget lyfter som kvalitéer, samt hitta synergier i samverkan.

Risken är att utan grundstöd eller organisationsstöd uteblir den flexibilitet som är unik för studieförbunden och hyllas - under omställningen under pandemin, vid mottagandet av flyktingar från Ukraina, eller i exempelvis Ibn Rushds infrastrukturer för möten mellan vår målgrupp, våra medlemmar och det offentliga, exempelvis i LVU-frågan och med Socialtjänsten.

Enligt KPMG:s revision i distrikt Västra är vi ofta den första eller den enda bron till ett möte med det offentliga. Det är en brist och ett ansvar som det offentliga ska tillmötesgå, men Ibn Rushd önskar också ställa sina resurser till förfogande där vi kan för att stärka våra målgrupper och medlemmar där behov finns att öka delaktighetsnivån i samhället – det är en viktig pusselbit i en stor del av våra deltagares bildningsresa och faller inom statens fyra syften med folkbildningen som kräver att studieförbunden jobbar med att utjämna klyftor och stärka deltagaren i att påverka sin egen livssituation och delta i samhället. I och med Ibn Rushds målgrupper, se SCB statistik från 2018, Ibn Rushd når störst andel personer med utländsk bakgrund, utan utbildningsbakgrund, unga och personer som är "nybörjare" – möter

folkbildningen för första gången. Dessa målgrupper är också administrativt och verksamhetsmässigt mer krävande. Det bör synas också i resurssättningen av studieförbunden.

Angående " Ansvar för pedagogik" under kapitel 4.1 Verksamhetsvillkor, s. 17

"Studieförbundet har ansvar för planering, genomförande och uppföljning av folkbildningsverksamheten. [...] Verksamheten i alla studiecirklar och andra grupper ska bedrivas planmässigt genom en dokumenterad plan som gruppen gemensamt utarbetar eller genom planer utformade på lokal eller nationell nivå i studieförbundet."

Ibn Rushds kommentar:

Otydligt hur säkrad planmässighet går hand i hand med den deltagarstyrda folkbildningen. Förslaget bedöms dock underlätta stora delar av administrationen eftersom studieförbundet kan sköta den.

"Den viktigaste delen av studieförbundets pedagogiska ansvar är att utbilda och godkänna ledare för studiecirklar och övriga aktiviteter. Studieförbundets lokalavdelningar ska ha rutiner för godkännande av dessa ledare. Ett godkännande innebär att lokalavdelningen bedömer att ledaren är lämplig för och har den kompetens som krävs för uppdraget."

Ibn Rushds kommentar:

Godkännande av en ledares **"lämplighet"** medför allvarliga risker och konsekvenser. För snävt definierat riskerar begreppet att bli så pass exkluderande att det åsidosätter eller hindrar principen om frivillighet och bidra till en utfasning av den ideella cirkelledaren. Alternativt leder till en professionalisering som konkurrerar med utbildningsväsendet och inte längre utgör folkbildning. Det riskerar även leda till ett åsidosättande av cirkelledarens egen bildningsresa.

Odefinierat riskerar begreppet "lämplighet" ta avstamp i subjektiva och ojämlika bedömningar i vad **lämplighet** består i, både hos studieförbunden och hos bidragsorganet.

Det är otydligt vad som händer om en cirkelledare bedöms olämplig. Är det grund för återkrav, kan en cirkelledare bli "svartlistad" i Gustav, på vilka grunder? En sådan lista skulle eventuellt strida mot GDPR och yttrandefriheten. Hur menar folkbildningsrådet att studieförbunden ska hantera "lämplighetsbedömningarna"? Redan idag genomgår cirkelledare grundläggande utbildningar för att få leda cirklar, innebär det att denna utbildning i större omfattning standardiseras mellan studieförbunden? Här återstår många frågor som förslaget inte besvarar. Beroende på utformning kan kravet utgöra en administrativ börda, ekonomiska kostnader samt utmana folkbildningens principer och form och cirkelledarens rättigheter och integritet.

Ibn Rushd hänvisar till tidigare remissvar om demokrativillkor, läs remissvaret i sin helhet samt Ibn Rushds tio rekommendationer för att bemöta de negativa effekterna av demokrativillkor, eller villkor för lämplighet: <https://www.ibnrushd.se/wp-content/uploads/2022/06/remissvar-sou-2021-99-Ibn-Rushd.pdf> och <https://www.ibnrushd.se/demokrativillkor-eller-villkorad-demokrati/>

Angående " Kulturprogram" under kapitel 4.2 verksamhetsformer, s. 19

Kulturprogram ska "Vara publikt och därmed öppet för alla." (Se s. 7-8 i skrivelsen "Interna kulturaktiveter kan genomföras som studiecirklar eller annan folkbildningsverksamhet, vilket innebär att deltagarnas personuppgifter måste inhämtas")

Ibn Rushds kommentar:

I förslaget framgår inte tydligt att "kulturprogram" och "annan folkbildning" skiljer sig åt i lärprocessen och krav på formalia. Det skulle innebära en stor utmaning att ersätta det ena med det andra.

Konsekvenserna av att alla kulturprogram ska vara publika är bland annat att föreningar inte längre kan ha verksamhet i egna lokaler och att interna arrangemang utesluts. Det är inte tydligt hur kravet på "öppna" kulturprogram på något vis skulle göra kulturen bättre eller mer värdefull. Snarare drabbar förslaget verksamheter med fysiska utrymmen om inte är tillgängliga för allmänheten, exempelvis fängelser, asylboenden och äldreboenden. Förslaget drabbar dessutom separatistiska verksamheter och etniska- och kulturföreningar särskilt vars själva föreningsform utesluter att de kan ha egna interna kulturprogram utan att personuppgifter samlas in.

Etniska och kultur-föreningar, av vilka många är organiserade utifrån etnicitet med syfte att just arrangera kulturprogram. Denna ändring utmanar minoriteters rätt att organisera sig i dessa föreningar under föreningsfriheten. Förslaget riskerar att falla i en fälla där personer med utländsk bakgrund, minoriteter och särskilt utsatta kulturutövare, eller deltagare med dåliga erfarenheter av det offentliga personuppgiftinsamling, väljer bort folkbildning och inte tar del av kulturen.

Finns många exempel på hur personuppgiftsinhämtning bland minoriteter är svårt, exempelvis, i en utvärdering om statens hantering av kyrkoavgiften meddelar exempelvis judiska församlingar att trots att de är när upp till kraven för ta ut **kyrkoavgift**, vilket de skulle tjäna på ekonomisk, väljer dem att inte göra det. Många medlemmar är orolig för vad det offentliga ska göra med personuppgifterna i framtiden i och med erfarenheter från bland annat förintelsen. "Judiska församlingen har valt att ta upp medlemsavgift på andra sätt. Många äldre

medlemmar vill inte bli registrerade hos Skatteverket.” <https://sverigesradio.se/artikel/allt-fler-betalar-skatt-till-andra-samfund-an-svenska-kyrkan>.

Att andra minoriteter, personer med utländsk bakgrund från auktoritära regimer, eller människorättsförsvare, personer med skyddad identitet skulle välja att hellre avstå från kulturprogrammen än att utkrävas på personuppgifter i ”annan folkbildning” är inte osannolikt. Detta är redan ett faktum i studiecirkel-verksamheten, att samla in personuppgifter har visat sig vara särskilt svårt i vissa grupper och många väljer bort att delta på grund av krav om personuppgiftsinsamling.

Den här ändringen riskerar att allvarligt undergräva olika samhällsgruppers tillgång till kultur, vilket remissen noterar har ett ”egenvärde”. Detta är inte ändamålsenligt med förslaget intention om att kulturen ska få ett förstärkt egenvärde och att den ska komma alla till dels.

”Flera studieförbund kan samverka om att med statsbidrag finansiera ett kulturprogram vid större evenemang.”

Ibn Rushds kommentar:

Att genomföra verksamhet gemensamt bör bli enklare och det kan till och med bli förmånligt att i större skala och i större volymer öka mångfalden på plats i våra arrangemang. Det är svårt (och kul) att samarbeta, det tar mycket tid och det är viktigt. Ju mer studieförbunden förädlar sin särart desto mer olika blir vi och våra medlemmar som samhällsaktörer har vi ett ansvar att mötas över våra egna gränser, där vi företräder och samlar olika individer och delar av samhället. För att detta ska bli verklighet så krävs dock rejäla incitament än det som är beskrivet i förslaget. Att endast göra det enklare att rapportera kommer troligen inte leda till att vi som studieförbund aktivt väljer att samverka i tillräckligt stor utsträckning för att det ska göra skillnad eller ge mervärde till lokalsamhället.

Angående ” Övriga avgränsningar” under kapitel 4.3 verksamhetsformer, s. 20

”Endast personer som är folkbokförda, eller har tillfälligt uppehållstillstånd i Sverige, kan delta i verksamhet finansierad med statsbidrag. Detta gäller även deltagare som är medborgare i EU- eller Eftaländer.”

Ibn Rushds kommentar:

Oavsett en persons verkliga förhållanden, så innebär denna typ av avgränsningar ett praktiskt genomförande som förutsätter insamling av känsliga uppgifter och ett handhavande med dessa. Det är absolut avgörande att Gustav och studieförbundens redovisning, eller på annat sätt, genom exempelvis offentlighetsprincipen, inte kan komma att användas för att exempelvis ange papperslösa till polis eller migrationsverket om riksdagen godkänner Tidöavtalets förslag om att offentlig instanser blir skyldiga att anmäla papperslösa.

Som samhällsaktörer skyddade under föreningsfriheten, och med stöd utav överenskommelsen mellan civilsamhället och regeringen i civilsamhällspaletten, tar vi skarpt avstånd från alla förslag som kan riskera att användas för att inskränka eller undergräva grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter, bland annat skyddade utav grundlagen och den internationella folkrätten.

Det är svårt att se hur detta förslag ska hanteras utifrån att föreningarna samtidigt har krav på sin demokratiska arbetsform ("Demokrati och delaktighet " se sida 10) , alltså hur väl de följer egna stadgar. Anslutna föreningar med andra medlemskriterier och verksamhetskrav kommer tvingas till att göra skillnad på sina medlemmar på grund av detta förslag och möjligtvis behöva bryta mot egna stadgar. Det är oklart hur detta skulle påverka bedömningen av kravet att "De grupper som verkar inom folkbildningen använder demokratiska arbetsformer."

Denna typ av avgränsningar riskerar att få polariserande effekt och bygger inte på folkbildningens egen demokratiska form där engagemanget kommer ifrån den frivilligt organiserade individen som studieförbunden enbart har delvis kontroll över genom att ansluta eller inte ansluta föreningar.

Avgränsningen verkar omöjlig att uppfylla exempelvis på "öppna" kulturevenemang.

Angående Kapitel 6 "Kvalitetsbedömningssystem" från s. 23

Förslaget tillstyrkes. Förslaget gynnar studieförbundens profilering och bryter med den volymbaserade modellen som riskerar att ge incitament för att göra mycket snarare än rätt.

Här har vi även minst två processer att tillgodose, en är att implementera och förankra enligt villkor och riktlinjer, en annan att bygga och skapa kultur kring den nya modellen. Studieförbunden behöver både spelutrymme att påverka de sina, och skapa nya sätt att förhålla oss till och förstå vår roll och vårt arbete i det nya systemet. Att förslaget fasas in över flera år är positivt. Men här krävs också extra resurser för att omsätta en helt ny folkbildningslogik och bidrags- och rapporteringsmodell.

Angående " Kvalitetsbedömning" under kapitel 6.1 Kvalitetsbedömningssystem, s. 23

"Fördelningsmodellen bygger på ett treårigt schema"

Ibn Rushds kommentar:

Vad händer om ett studieförbund inte blir godkänt, måste studieförbundet då vänta tre år tills ett nytt ansökningsförfarande?

För grava konsekvenser riskerar statistiskt att premiera en tillrättalagd redovisning snarare än ett internt lärande där organisationen konsekvent jobbar med felsökning och åtgärder och

förstärkningar. Viktigt att den nya modellen inte innebär att ett studieförbund blir utan bidrag i en treårsperiod utan möjlighet till bättring, kommunikation med bidragsorganet, åtgärdsprogram och varningar. Annars finns stora risker för att det studieförbund som kommunicerar sin verksamhet bäst, men inte nödvändigtvis genomför den på bästa sätt, är den som i verkligheten har störst chans att få bidrag.

*Angående "En bedömarpanel ger en rekommendation" under kapitel 6.2
Kvalitetsbedömningssystem, s. 24*

"En bedömarpanel utses av Folkbildningsrådet. Sammansättningen av gruppen ska tillgodose kunskaper och erfarenheter om folkbildning, kultur, forskning, utvärdering och samhälle."

Ibn Rushds kommentar:

Positivt om panelen utgörs av en grupp bidragshandläggare för att undvika att handläggaren inte sitter själv med bedömningen. Detta bör sannolikt höja rättssäkerheten i bidragsbesluten och hindra subjektiva eller ojämliga bedömningar.

Utgörs gruppen dock av andra än just bidragshandläggare finns markanta risker att panelen faller offer för intressen och politiska agendor istället för välgrundade kunskapsbaserade bedömningar. Här sticker en sådan panel för bidragen till studieförbunden ut, i relation till exempelvis Arvsfondsdelegationen som enbart fattar beslut om projektbidrag, medan stödet till studieförbunden tillgodoser infrastrukturer för svenskt föreningsliv. Beslutet är alltså av en hög komplexitetsgrad och har allvarliga konsekvenser vid ett eventuellt avslag.

För att balansera riskerna med en bedömarpanel bör det oavsett finnas en tydlig överklagande process, samt en uppföljning av bedömningarnas utfall och administrativa börda utifrån likabehandlingsprinciperna, med särskilt beaktande för verksamhet organiserad utifrån någon av diskriminierungsgrunderna.

*Angående "En bedömarpanel ger en rekommendation" under kapitel 6.2
Kvalitetsbedömningssystem, s. 25*

"Bedömningen ska för varje studieförbund resultera i en helhetsbedömning i form av ett yttrande som rör förändring av bidragsandelar."

Ibn Rushds kommentar:

Begreppet "helhetsbedömning" är odefinierat. Det är oklart om detta avser samma samlade bedömning som Folkbildningsrådet gör årligen.

Om helhetsbedömningen av ett studieförbund är **negativ** bör det vara ett krav att Folkbildningsrådet och panelen listar exakt vad studieförbundet inte nått upp kraven för. Annars skapas ett utrymme för osäkerhet där studieförbunden inte kan förutse utfallet av bidragsansökan, i överenskommelse med civilsamhällespaletten, vilket skulle bidra till en försämrad hållbarhet i studieförbundens verksamhet i och med att de på sikt inte kan planera verksamheten. Otydliga bedömningar riskerar att påverka relationen mellan studieförbunden och Folkbildningsrådet negativt och sannolikt minska tilliten till sektorn från politiken och allmänheten.

*Angående "Folkbildningsrådet beslutar om bidragsandel" under kapitel 6.2
Kvalitetsbedömningssystem, s. 25*

"Med ledning av bedömarpanelens yttranden beslutar Folkbildningsrådet om en treårig bidragsandel för varje studieförbund och som är knuten till respektive studieförbunds verksamhetsåtagande."

Ibn Rushds kommentar:

Ingen invändning i sak.

Men behöver förtydligas hur tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, personer med utländsk bakgrund, personer utan utbildningsbakgrund, unga och så kallade "nybörjare" ska säkerställas. Är en viktig kvalitet i folkbildningen, men kommer med en högre kostnad. Bidragsfördelningen behöver ta hänsyn till kostnaderna för att anpassa verksamhet till behov som följer av olika funktionsnedsättningar och tillgänglighetsbehov. Olika målgrupper behöver olika mycket stöd och behöver därför olika mycket resurser, en modern bidragsnyckel borde ta detta i åtanke.